

СРПСКИ НАРОД

ОПОМЕНА СВИМА

Ми верујемо да је српски народ после толиких разочарења и толиког искуства за ове три године сада у довољној мери свестан свога положаја, својих могућности, као и својих дужности у данашњим приликама према самом себи и својих обавеза као члана европске заједнице. Ми верујемо исто тако да ће послушати и у овом часу свога предводника ђенерала Недића, који му и данас указује јасно и недвосмислено на пут којим треба да иде. Слушајући га и до сада он је избегао нове несреће и нове недаће, да би у што већем броју могао да сачека крај рата.

Од српског народа у данашњим приликама не тражи се ништа нарочито, никаква нова жртва, већ само лојалност и чувањереда и мира у земљи у своје интересу и ради европске ствари.

Ми се надамо да ће српски народ пратити развој ове драме од одлучујућег значаја за судбину и будућност Европе са хладнокрвношћу и разумом, избегавајући све што би могло да га доведе у опреку са потребама одбране Европе, којом данас руководи Велики Немачки Рајх, не штедећи крв својих храбрих војника.

Ново инвазионо ратиште сада је далеко од нас али у случају да се врше демонстрације или озбиљни покушаји инвазије обалама Балкана, српски народ треба још већу хладнокрвност да покаже и што чвршћу дисциплину и послушност ђенералу Недићу да би жив и читав пребродило најтежи моменат у овом најтежем периоду своје историје.

Скрећемо пажњу и онима који неизлечиво верују у Енглезе и Американце, и које чак ни терористичке бомбе нису могле да освесте и да уразуме. Нека припазе да се не истрчавају брзоплето, јер могу зло проћи и још већу несрећу нанети српском народу. Нама је драга свака српска глава, али ако има овако угрејаних, лаковерних и плиткоумних, који не умеју још увек да мисле својом главом, да виде стварност и где су српски интереси, ми ћемо морати да их прежалимо и оставимо њиховој судбини.

Ми се бојимо да они не почине дела за која би имао српски народ да одговара. Зато упозоравајући ове малоумнике ми исто тако скрећемо пажњу нашем свету да сузбија дошптавања и препривања разних агената Енглеске, Америке и Москве, да онемогућава њихово разорно деловање, јер од тога зависи и њихов опстанак и опстанак целог српског народа.

У комплексу питања у вези са инвазијом од судбоносног значаја за српски народ може бити држање извесних такозваних националних кругова. Исто су имали прилике и на властитој кожи да осете да цео српски народ као и они јесу само сретство у рукама Черчила за постигнуће својих себичних империјалних циљева, ипак они могу да буду у искушењу да у даном моменту послушају наређења из Лондона и да предузму извесне акције. То би била најтрагичнија фаталност, ако би они заузели такво држање и имали утицаја на српски народ.

Маршал Петен у своје апелу француском народу, упозоравајући га да не чини дела, која би могла довести до трагичних репресалија над њим, каже: **«Преклињем вас, Французи, да пре свега мислите на смртну опасност, којој би се изложила наша земља, ако се не би послушала ова свечана опомена.»**

И ми заједно са ђенералом Недићем, као маршал Петен, преклињемо српски народ да мисли на смртну опасност, у коју би запао, ако се поведе ма за ким у земљи или ван ње, и учини какве непромишљене поступке.

ПРЕД ТЕШКИМ БОРБАМА

Дошао је наизад толико наизављиван час, када ће моћи да се у отсудном боју сударе Европа на челу са оружаном силом Немачког Рајха и шарена војска антиевропске коалиције. И свише је рано говорити о успеху или неуспеху ове замашне војничке операције, јер је потребно да прође извесно време да би се утврдио њен прави карактер, као и озбиљност намера Британоамериканца. Још увек је допуштено питати се да ли Черчил и Рузвелт желе стварно да направе други фронт у Европи или хоће само да демонстрирају и блефирају, па да кажу Стаљину да су све покушали, све жртвовали да изађу у сусрет његовим жељама захтевима.

Тешко је у овом случају правити ма каква предвиђања, прогнозе о исходу започете операције, јер може се рећи да у исто

рији ратова први пут изводе се операције оваквога стила и са савременим наоружањем и употребом техничких средстава раније непознатих у ратовању. Двијаница је постала у овом рату један од пресудних фактора, па и овде игра прворазредну улогу, затим постоје патобранске трупе брзи чампи, замагљивање и друга средства за која се није знало у ранијем начину ратовања.

Поред тога фелдмаршал Ромел и фелдмаршал Рундштет предвиђају сви евентуалности и за сваку одговарајуће решење, јер се знало унапред да ће доћи до инвазије и чиме све располажу Британоамериканци. Према томе у погледу почетка инвазије, као и у погледу употребе разних средстава за напад није до сада било изненађења. Може се рећи да у овом случају противници су

играла са отвореним картама и зато треба стопљиво и без нервирања чекати развој догађаја. И сам Черчил обавештавајући Доњи дом о почетку инвазионог подухвата и пред све жеље да га претстави као успех, у страху да га скорашњи догађаји не демантирају рекао је да до сада нема никаквих знакова по којима би се могло судити о будућем развоју операција, али да у сваком случају предстоје тешке борбе, кад Немци изврше концентрацију трупа према запоседнутим тачкама.

НЕПРОМЕНЉИВОСТ СРПСКОГ СТАВА

Верујемо да ће српски народ у својој већини показати пуно разума и свести, јаке нерве и рефлексе да не подлегне британско-америчкој пропаганди у вези са инвазијом. Она ствара атмосферу за nerede и за отпор европских народа, и сматра да има код нас нарочито повољан терен. У овом отсудном и одлучујућем часу за Европу и српски народ који је нераздвојно везан са овом културном заједницом, могла би да буде кобна свака грешка у процењивању ситуације и у одређивању поступака.

Зато у првом реду не треба сматрати да искривавање британско-америчких трупа на једном или на више места Европе значи да је већ готов други фронт и да је крај рата тв. Још много воде има да протече Дунавом и Савом док се види успех овога подухвата и све његове војничке и политичке последице.

Британо-Американци имају да савладају огромне тешкоће да би се задржали на европском тлу, да обезбеде транспортовање трупа, муниције, исхране и осталог ратног материјала. То све захтева велика превозна средства и много времена. Према томе не треба падати код утицај ове монтаже са инвазијом, коју је режирао Черчил са много блефа и камуфлаже, већ треба умети гледати стварност и ичињенице, од којих једино зависи развој догађаја.

Ради се о нашем националном бити или не бити, о опстанку српског народа и зато морамо бити глуви за сиренске гласове британско-америчке пропаганде, а морамо отворити четворо очи да видимо право стање ствари и да ан основу тога одређујемо своје поступке.

Усталом претселник генерал М Недић у својој изјави поводом почетка инвазије тачно је формулисао наше гледиште. Он је рекао да ће се Енглези преварити у очекивању да ће Срби лићи устанак на Балкану у вези са инвазијом Срби знају да су их Англо-Американци издати и продали болшевицима и зато инвазија за њих значи борбу против болшевизма. **Наизад генерал Недић сасвим исправно и тачно закључује: «ИНВАЗИЈА НИШТА НЕ МЕЊА СРПСКИ СТАВ. МИ СМО СПРЕМНИ ДА ЖРТВУЈЕМО СВЕ ЗА ДОБРО НАШЕГ НАРОДА.»**

То значи да је дошао час да покажемо да лојално помажемо Немачку у њеној тешкој борби за слободу Европе, да буде независна од ваневропских сила. Оне немају никаква посла у Европи и треба да оставе европске народе да сами одлучују о својим стварима и да стварају европску заједницу.

У овом судбоносном часу ми морамо остати верни идеји европске солидарности, јер сваки покушај издаје европских интереса не само што би нас довео у смртну опасност него би нас и дисквалификовао за вечита времена као вероломнике, народ који не држи своју реч.

Наша дужност као европског народа јесте да учествује на одговарајући начин у одбрани независности и опстанка Европе од империјалистичких светских сила удружених са црвеним болшевичким империјализмом.

Српски народ мора да буде свестан да пропад Европе, пад европске културе и цивилизације значе и његову пропад и уништавање могућности да се слободно развија и да испољи своје духовне и културне вредности.

СУДБИНА ЕВРОПЕ

Више него икада српски народ треба да буде свестан опште ситуације и свога положаја и да схвати прави и дубљи смисао данашњег историјског збивања, које значи прекретницу у судбини Европе, њених народа и њене културе. Нови варвари са Запада на заповест Москве предузимају покушај да загосподаре Европом, да у заједници са варварима са Истока униште европску културу и цивилизацију и да европски народи постану предмет британско-америчке плутократске експлоатације или материјал за комунистички експеримент, који значи смрт европској култури и цивилизацији.

То је судбина Европе и европске културе ако би успели Британо-Американци и Совјети у својим циљевима. Они би претворили Европу у поприште њихових међусобних борби за превласт и направили од ње мртав континент, који је некада био жариште светске културе, а сада би био сведен на свој географски појам полуострва азијског континента.

Терористичко бомбардовање Београда и осталих градова Европе најбоље сведоче колико је мало стало Британо-Американцима и Совјетима до живота и среће европских народа, кад их овако немилосрдно и непошедно уништавају без икаквих стварних војничких потреба. Ова разарања европских градова и уништавање европског становништва боље говоре него ма шта друго о правим циљевима Британо-Американца у Европи, а исто тако најбоље указују на дужности свију европских народа као и српског народа у овим судбоносним данима за опстанак и будућност Европе.

..С. Н.

ПОЛИТИЧКА СТРАТЕГИЈА ИНВАЗИЈЕ

Ми ћемо на овом месту само размотрити политичку страну инвазије уопште, као и њен одјек код нас. Прво што пада у очи, то је да су у овом покушају инвазије Британо-Американци многе водили рачуна о политичком и пропагандистичком ефекту ове операције. Међутим, познато је правило да за добар успех војничких подухвата треба избежавати да се вежују за политичке моменте, јер то штоди чисто војничком карактеру тих операција и често је узрок њиховог неуспеха.

Место да нападачи воде рачуна о временским приликама, о стању пљиме и осеке, о видљивости као и о другим околностима што повољнијим за извођење овога тешкога подухвата, Британо-Американци чекају већ месецима на заузимање града Рима, да би истовремено објавили ова два догађаја и изазвали што већи пропагандистички ефекат код маса европских народа. Неколико немачких пукова задржавали су са успехом месецима Пету америчку армију пред Римом и тако је сада Ајзенхауер наредно искрцавање под мање повољним условима, у време пуног месеца када су ноћи најсветлије.

Из тога се види да уколико Британо-Американци рачунају на војничке резултате исто толико очекују политичке последице. Они покушавају оваквом пропагандом да створе расположење код европских народа да правне нереде и немире рачунајући да тако дође до краја рата, без већег проливања њихове драгоцене крви. Још увек они рачунају да неко други углавном сврши њихов посао, а да они после беру лаворике победе и успостављају своје господарство у Европи.

Улажење у небрањени Рим, који су Немци напустили из поштевања према вечном граду, да не би биле уништене јединствене уметничке драгоцености и велике хришћанске светиње, Британо-Американци узели су као зводну тему за своје пропагандистичке сврхе. Надували су тај догађај као велики војнички успех и списали се и распричали о његовом симболичком значају, правећи од тога велики капитал за своју акцију.

Везујући заједно уздак у Рим и искрцавање у Француској, они су радили по својој неискоренивој навици као прави берзијанци из Вол-стрита или лондонскога Ситиа. Они су у свему поступили као да се ради о каквој замашној берзанској операцији, очекујући да оваквим монтирањем догађаја изазову скок британо-америчких акција, а пад европских и немачких вредности.

Исти блеферски дух, којим они оперишу на берзи, испољава се и у свима акцијама Британо-Американаца. Они стално себе замишљају као да су у двори на берзи, где се ланцирају акције и хартије од вредности и све раде и посматрају кроз призму берзанских спекулација. Тако они и „ослобођење“ Европе сматрају као једну велику берзанску спекулацију, у којој главну улогу играју блеф и реклама. Пошто изгледа да Стаљин неће ни кровак даће да макне, док Американци и Енглези не учине нешто, они су ту нужност извршавања наредбе Стаљина схватили као једну велику политичку спекулацију, која пред војничког карактера има исто тако и политичко-пропагандистички, да гурне европске народе у борбу против Немачке.

Има и других политичких моментата који се односе на искрцавање Енглеза и Американаца у Европу и који сви заједно утичу и слабе прави војнички карактер и могу у многоме допринети неуспеху подухвата. Ово искрцавање „очевидно врши се без воље, и можда још недовољно припремљено, по заповести диктатора из Кремља. Зна се, међутим,

како се боре војске које нису задануте вољом за победом и које у својим душама не носе веру да се боре за праведну ствар.

Хтела не хтела морада је ова шарена војска коалиције да служи у акцију против фанатизма и хероизма најбоље војске на свету, која брани највеће благо човечанства, европску културу, као и своју рођену отаџбину. У њој се налазе ко зна колико на-

Започела је нова фаза рата. На захтев Стаљина Британоамериканци напустили су, бар привремено, своју стратегију ратовања и покушавају сада стратегију ратовања. Искрцавање на европској обали је почело. Да је то био неки препад локалног значаја, онда би се већ у првим сатима могло казати каква ће бити даља развој ситуације. Али, ово искрцавање између Шербурга и Хавра је први чин велике ратне трагедије која ће потрајати, по свој прилици, више месеци. Зато прве изговорене речи не дају могућност да се створи суд о садржају читаве трагедије.

За сада је јасно ово: Британоамериканци нису употребили приликом искрцавања ниједно борбено средство које није било до тада познато. Ниједно оружје које већ раније није било у употреби. Ниједан тактички начин који не би опредиљен у разлагањима противничких и неутралних војних стручњака.

Британоамериканци су се искрцали баш тамо где су их Немци највише очекивали, и баш тако како су Немци очекивали.

Чињеница да су се ипак искрцали и поред тога што је било толико пута говорено да је Атлантски бедем несавлађив, нимало не пориче тачност тврђења: да је Атлантски бедем таква фортификациска систем која се не може освојити. Тај бедем није само једна линија артиљерских, митраљеских и пешадијских положаја на граници између обале и мора, већ је дубок систем различитих фортификациских објеката. А што се тиче оне прве линије на самој обали, она нема задатак да одбије нападача ако он напада у огромним снагама, већ има задатак да задржи нападача.

Прва утврђена линија на обали је тај задатак извршила. На многим местима она је одбила непријатеља још пре његовог додира са земљом. На другим местима она га је одбила у борби изблиза. На трећим местима она се толико времена држала док су стигле алармиране јединице из секторских резерви.

Јачина војске коју је Ајзенхауер под командом Монгомери бадио на фронт између Шербурга и Хавра толика је да се не може говорити о неком демонстративном маневру или о неком пробном покушају. Ако ће немачка војска бацити у море Монгомери, онда неће моћи Черчил да тврди да је „демонстрација успела“. Ако се пак Монгомери задржи на обали, онда ће бити јасно да је то постигао уз употребу огромних снага и фантастично великих жртава.

Уосталом, не знамо још у чему се састоје немачки план. Убрзој ликвидацији искрцавања или у пристанку на то да се непријатељ задржи на обали и да се на тај начин створи бојиште дуготрајног карактера.

Свакако ово ново бојиште је од много већег значаја него оно у Јужној Италији. Овде се ради о инвазији, док је тамо, на југу само демонстрација. Пошто је то демонстрација Британоамериканаца, Немци нису послали није-

мноштва различитих боја, различитих вера и различитих фела, па се може сумњати у њихов дух борбености и пожртвовања за једну ствар, која им је туђа и далека. Зато су Черчил и Рузвелт одлагали тај моменат, али је Стаљин био неумољив и на политичких разлога морало се прећи на терен војне акције.

С друге стране могу се узети у обзир да су други неки мо-

менти играли извесну улогу у одлучивању инвазије. Зар пред толиким подвлачењем совјетских претензија на Европу нису најзад морали и Енглези да учине штогод за свој престиж у Европи, да задрже своје позиције према совјетском црвеном империјализму? Зар опет Рузвелту није потребан какав успех војничког карактера да би имао пароле за изборну претседничку кампању? У извесном погледу ге-

нерал Ајзенхауер изгледа, као политички кортеж претседника Рузвелта, који треба да му припреми успех на новембарским изборима.

То су неки од момената који осветљавају политичку страну овога војничког подухвата и које је потребно знати у данашњем часу ради правилног процене њихова догађаја и извлачења потребних закључака.

В. А.

БИТКА КОПНА И МОРА

дну дивизију преко Алпи у помоћ Кеселрингу. Штавише, Кеселринг није из области реке По послао ниједну дивизију на римски фронт, а бранио се тамо само са оним снагама које су на јужном фронту оперисале и пред почетак Александрове офанзиве.

Пад Рима, или боље речено племенито препуштање Рима непријатељу, да би се на тај начин сачувала римска културна блага није никог изненадило. Сав свет је разумео да се у Италији Немци не боре за неки по-

догај или неки град. Они имају тамо веома једноставан борбени задатак: са малим снагама начинити непријатељу највеће губитке. То је и учињено. То се чини и даље.

Док се коалициони боре на западу и југу, Стаљин стоји непомицно. Овога пута, изгледа, он је чврсто решио да сачека док види праве намере Рузвелта и Черчила. Ако стекне уверење да су ова два забушанта заиста заратили, онда ће и он прећи у офанзиву. Ако буде увидео да се

забушавање наставља и даље, макар у новој форми, онда ће... Тешко је погодити шта ће он да ради.

Зато можемо сматрати садашње искрцавање у Француској не само за једно одмеравање снага Европљана и ваневропљана, већ и за једно испитивање односа у редовима плутократско-комунистичке завере. Ускоро ћемо видети да су односи такви да та завера не може победити Тројни Пакт.

М. Војновић

ИНВАЗИЈА РЕЧИ

На дан почетка инвазије говорио је Черчил краљ Хакоб, нешто је брбљао на конференцији штампе Рузвелт, пустили су де Гола да проговори коју реч преко радија. Читав инвазија речи, али шта вреде речи, када дела стоје у супротности са њима?

Рузвелт је прогласио „ослобођење“, Рузвелт и Черчил започели су то „ослобођење“ искрцавањем у Северној Француској. А истога дана Рузвелт одбија да прими пољског „министра претседника“ Миколајчика, док Рузвелтова десна рука Штетиниус отворено изјављује поглавару пољских емиграната да Вашингтон нема шта да каже по пољском питању. Дакле, „ослободници“ неће ни да чују молбу оних Пољака које су 1939 године гурнули у рат и због којих су сами ступили у овај рат.

Овај одговор Миколајчику доказује још једном да су Вашингтон и Лондон потпуно немоћни према Стаљиновим захтевима. Додуше, Американци покушавају да ухвате Стаљина на некој језичној грешки, и зато је сада Хал проширио вест да је вашингтонска влада спремна да конференцију са Британијом, Совјетском Унијом и чункишким Кином по питању послератног уређења света. То јест расподеле света између те четири силе. Хал је циљао на то да ће Стаљин заузети неки став према том предлогу, и тако ће се најзад сазнати границе Стаљиновог империјалистичког апетита.

Али овај дипломатски маневар Хала је испало веома незгодно. Све мале државе испољиле су веома јаку индигнацију због те америчке намере да се успостави диктатура четири велике силе. Онда је Хал морао да допуни своју изјаву једном малом порцијом демократско-масонских речи у духу умрле Женевске међународне институције.

Али то његово удварање малим народима одмах је покварило Рузвелт, који је истога дана дао једну изјаву у којој је наговестио политички правац Америке према Француској. Рузвелт сматра за потребно да САД задрже све француске поседе који су неопходни за обезбеђење западне хемисфере. Он сматра да су то Дакар и Мадагаскар и Сајгон. Он недвосмислено каже да неће дозволити да се васпостави француска империјална моћ.

У вези ове Рузвелтове мржње према Француској, стоји непризнавање де Гола од стране Вашингтона. Међутим, де Гол се прогласио за претседника привремене француске владе. Ово у-

напређење је дошло сигурно уз сагласност Москве. А и Лондон није тиме незадовољан, јер је де Гол нагласио да не признаје туторство страних држава над француским колонијама. То је отворен испад против САД.

Док је са одобрењем Совјета један издајник унапређен у свом рангу, други издајник је зба-

чен са престола. Виктор Емануел је морао да абдицира, јер је то захтевала Москва. Његов син не сме да буде проглашен за краља, већ само за гувернера Италије. Тако Совјети обарају монархију. Две су већ у медитеранском простору оборили, а сада обарају и трећу.

МЕС.

ПРЕСТУПНИЦИ

У свом досадашњем начину рата Англоамериканци су се показали као отворени преступници и против основног људског морала, и против свих правила вођења рата. Више од тога, они су се показали као преступници против свих међународних обавеза, због чијег су очувања тобоже и ушли у рат. Напади на санитарске возове и бродове, обарања санитарских авиона са јасно обележеним знацима, потапања бродова Црвеног крста који су били натоварени намирницама неопходно потребним за окупирани становништво, које је запало у беду због тога што је од свог политичког вођства убачено у рат против Немачке. — све су то ствари, које су Англоамериканци радили, не обазирјући се нимало на чињеницу што тиме демантују основне стварове своје пропаганде и компромитују себе као демократске земље.

У психи и менталитету англоамеричког вођења рата испољило се нешто изразито патолошко и убилачко, што у многом потсећа на убилачку патологију болшевичких хорди. Види се по свему да је то један исти морални и духовни тип људи, који не преза ни од каквог злочина онда када треба да постигне себи постављени циљ.

А циљ је и једнима и другима заједнички — уништење Европе, разарање не само њених културних споменика, него и њена душа, њена типа човека и свега онога из чега је израстало вековно преимућство Европе над другим континентима и народима. Све се више и јасније увиђа да је плутократско-болшевичка спрега једна паклена завера против Европе као целине и против сваког европског народа посебно, који хоће да живи на свој начин саобразно својој традицији и својим схватањима.

У овом рату који узима све оштрије и безобзирније форме Англоамериканци су били они

који су све учинили за варваризирање рата и за његову дегенерацију. По нашој европској концепцији ратник је оличје и носилац једног идеала, он је човек који воли живот, али је готов да се жртвује за вредности које су изнад живота. Наш идеал јунака је херој и витез који се бори и хвата у коштак са највећим својим непријатељем, али који престaje бити непријатељ када некога победи.

Европски тип ратника није преступник и убица. То су у првој мери англоамерички војници, нарочито њихови авијатичари који на себи носе натпис „члан Удружења убица“, јер сматрају свој заиста створдерски посао обичним и безобзирним убијањем не војника на фронту, него народа у позадини. Сасвим супротно европском идеалу ратника, Англоамериканац је носилац страсти убијања и пустошења. Њему је идеал амерички генерал Шерман који је први увео тактику истребљења цивилног становништва и прокламовао неопходност да се цивилно становништво у рату исто тако уништава и малтретира као и војска.

Његов одтак у томе послу је данас Черчил, један од главних криваца за бестијалне нападе англоамеричке авијације, која је изгубила сваки војнички ореол и постала синоним злочиначког тероризма и пустошења.

На плану крупних војничких и политичких догађаја треба пред собом имати увек ова два момента и ове две разлике. И из тога закључити да се у овом рату не ради о отимању већег или мањег дела територије, него о одбрани Европе и као територијалног и као духовно културног појма. Европска тврђава данас је нападнута и са истока и са запада.

ВЕРНОСТ ИСТОРИЈИ

Последња англо-америчко-совјетска надмудривања и тактизирања, уколико се односе на нашу земљу и на наш народ, показују јасно: или они не знају менталитет и расположење српског народа, или им до тога ни најмање није стало. Да је ово наше тврђење тачно најбоље се види по томе што они и сам облик владавине код нас доводе у питање, везујући га за тако звано слободно изражавање народне воље после рата.

Српски народ је, међутим, јасно и недвосмислено рекао да је монархиста. Када то не би било тако, зар би данас српски национални одреди водили једнодушну и огорчену борбу против комуниста, који су, говорили и изјављивали данас шта хоће, смртни непријатељи и краља и монархије?

Српски сељак, у својој огромној већини, није никакав пољопривредни радник нити најамник, већ сопствени господар и домаћин. Пошто се у његовом патријархалном дому зна ко је глава куће, то он сматра да тако мора и треба да буде и у држави.

По нашем српском схватању монархија је најбоље јемство за континуитет развоја нашег народа и наше државе. Сваки други облик владавине крио би у себи клицу унутрашњих трзавица и потреса, услед којих би и народ и држава морали најзад пропасти. Да није било слабог намесничког режима, до 27 марта сигурно не би дошло, нити би могло доћи. Да је Краљ Алексаandar био жив, ниједном официру ни на ум не би пала слична авантура.

Можда је овај монархистички осећај у нашем народу још и зато тако јак, што ми имамо своју, народну династију, која потиче од првога нашег ослободиоца и војда, коме су и непријатељи признавали да је најбољи међу најбољима. Зато су сви Карађорђевићи били тако тесно повезани са својим народом. Отуда наш народ сматра довођење у питање престола једног Карађорђевића увредом која је нанета самом српском народу.

Варају се Англо-американци ако мисле да смо ми, неко њихово колонијално племе, коме могу кројити капу како хоће. Српски народ има за собом своју историју, које се он нити хоће нити сме да одрекне. Та историја, додуше, пуна је патњи и страдања, али исто тако и часне и мушке борбе за своју слободу и независност.

Према народу који има такву историју не може се иступати са претњама и ученама. Српски народ ће сам одлучити о својој судбини, уверен да ће Бог и њему као и другима судити по заслуги. Зато наш народ тако олако прелази преко изнуђених изјава у емиграцији, мекар оне долазиле и од самога Краља.

ВЕЛИБОР ЈОНИЋ

ТРАГЕДИЈА БЕОГРАДА

Ових дана излази из штампе црна књига докумената *Београдски крвави Ускрс*, за коју је др. М. Спалајковић написао следећи чланак:

Горка иронија судбине прати не само људе него и градове.

У прошлом светском рату, племенити француски народ одао је своје признање Београду својим највишим одликовањем — орденом Почасне Легије. У садашњем рату Англо-Американици, ваљда из захвалности за 27 март 1941, одуђују се српској престоници обасипајући је бомбама са својих четворомоторних авиона. *Tempora mutantur...*

Трагична је историја Београда.

Ко га још није бомбардовао! Сва ранија бомбардовања могу се разумети и донекле оправдати. Али против овог последњег буни се не само морал него и обичан здрав разум.

Прошла су она времена кад се још могло говорити о политичком престижу великих сила и о моралном угледу великих народа. Двадесети век је век ликвидације. И сам тај берзански израз да је обележје времену у коме живимо. Чисто меркантилног порекла, та неугледна реч прешла је из јеврејске пословне терминологије у политички речник. У своме бездушно материјалистичком схватању човека и живота, бол-

шевизам и плутократија су проширили, и језиковно и практично, примену тога сувопарног израза и на регулисање друштвених и међународних односа.

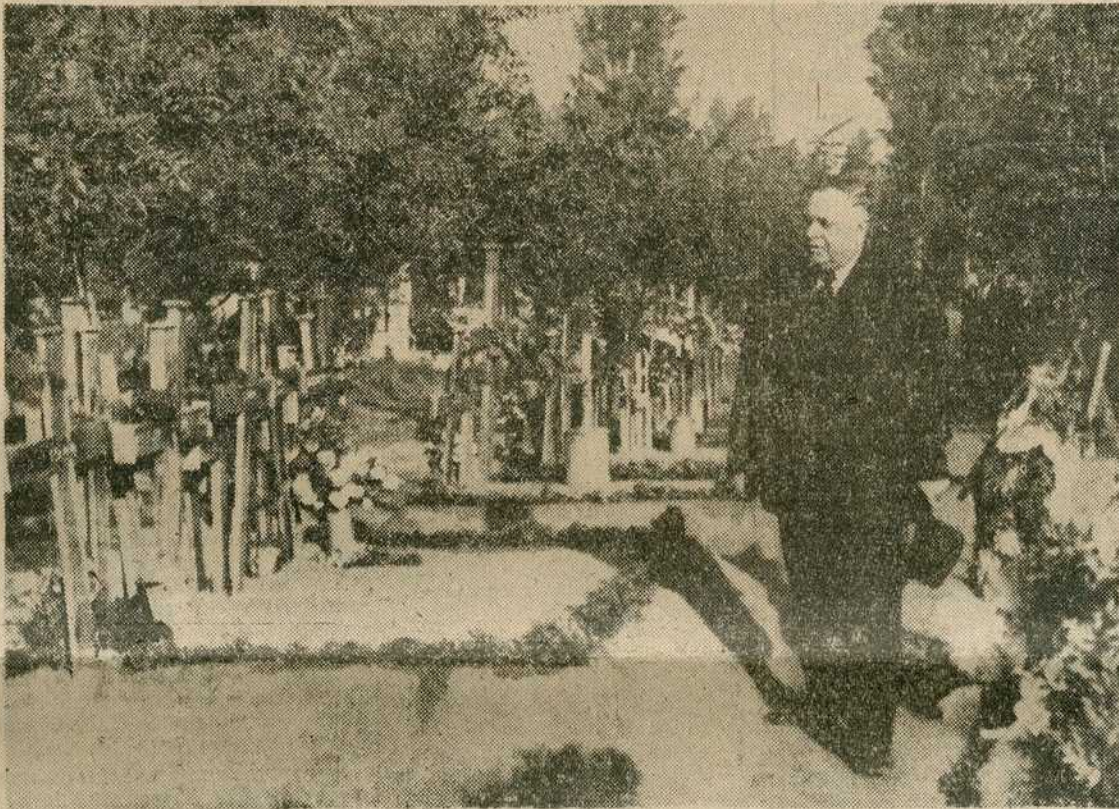
У том правцу, као и у свему што је противно култури и хуманости, Совјетска Унија предњачи. Тамо ликвидирати једног човека, једну групу људи, једну друштвену класу, једну покрајину, има исти значај као и сваки обичан обрачун у коме се примењује најкраћи поступак. Реч се одмах води у дело. Рушење градова, сејање ужаса и смрти, истребљивање мирног становништва, једном речи, сваки акт варваризма, болшевици и њихови савезници

називају ликвидацијом. За њих је рат посао, као и сваки други, који се цени према својој материјалној рентабилности. У њиховом речнику «ликвидирати» противника не значи победити га, већ збрисати га са лица земље, дакле просто «убити» га. Али — као сваки еуфимизам — за њихов слух је много пријатнији израз из његовог берзанског језика, јер оно што не вређа њихово уво не узнемирује ни њихову савест.

Ружно је за народе, онако исто као и за појединце, кад учине нешто недостојно и нечасно, па ма каквим се именом тај њихов чин крстио. Специјално, у бомбардовању Београда од стране Англо-Американаца, има нешто што је за навек погодило њихов престиж. То је ризикот побуда које су их навеле на то недостојно дело.

Англо-Американци нису извршили тај злочин за свој рачун, него су, као прости најамници, радили за рачун Јосипа Броз-Тита, најобичнијег криминалног преступника и највећег српског крволока. Тито је намеравао да «ликвидира» српски народ, али у томе није могао успети. Потребна му је била помоћ Енглеске, од које је захтевао, преко Стаљина, да одмах приступи «ликвидацији» престонице Србије. И они су се Титовој жељи одазвали. То ће Срби вечито памтити. Српске мајке и српска невина сирочад неће допустити да се то мрско недело икад заборави.

Кад велики народи изгубе сваки појам о чести и образу, остају у њиховој историји љаге које се никад не могу опрати.

Генерал Недик одаје пошту невиним жртвама англо-америчког терористичког бомбардовања

Земљаци се споразумевају на рачун српског народа

У својој последњој изјави Иван Шубашић, потркуша брбљиве госпође Елеоноре, стварног Рузвелтовог диктатора, рекао је, да ће учинити све да се лично састане са Титом и реши све проблеме од чијег решења зависи могућност образовања његове владе. Шубашић је био исувише добро расположен, када је дао изјаву у којој је рекао и ово: «Тито није човек који би хтео да постане диктатор Југославије. Он хоће само да жртвујући свој сопствени живот води борбу за слободу својих sunarодника. Он и ја, оба двојица потичемо из сељачке породице, из сиромашних села наше сиромашне земље. Ми оба-

двојица говоримо језиком простог човека, па можемо да разговарамо о заједничким бригама и о заједничкој беди.»

Шубашићева дефиниција Тита у складу је са оним местом Черчилова говора у коме је речено, да Тито није упорни и загрижени болшевик-теоретичар, који не отступа од својих принципа и од својих намера, него је тобоже борац за слободу, склон компромису и прилагођавању стварности.

Није Шубашић друкчије ни могао дефинисати Тита, јер је он дошао на свој данашњи положај оп жељи и захтеву Черчила, коме је потребно уједињење «свих елемената отпора» на подручју Југославије, зато да би се овде изазвао хаос и тиме олакшало остварење његових намера на другим тачкама садашњег и будућег европског фронта. Шубашић је масон вишег степена и он данас спроводи ону политику, коју му диктирају масонски центри Енглеске и Америке. Ти су центри одувек били проболшевички оријентисани.

Зато у Шубашићевим напорима треба гледати покушај припремања терена тоталном болшевизирању нашег простора у коме би Тито требао да буде једини господар.

Са наше српске тачке гледишта може се претпоставити, да

ће се Јосип Броз, обичан и српски крволок, и Иван Шубашић, човек под чијом је управом у бившој бановини Хрватској почело масовно убијање Срба, моћи лако споразумети.

Постоји, заиста, један језик и једно осећање које може још више приближити Броза и Шубашића и евентуално омогућити им пуни споразум. То је антисрпско осећање и консеквентно спровођење једне политике која је директно уперена против српског народа.

И на једној другој страни, која није далеко ни од Шубашића, ни од Броза, речено је ових дана да облик и идеологија, личности и системи, не играју никакву улогу, главно је да је Срба што мање; важно је да се они проређују, злоупотребљавају, залуђују и да се онда у таквој ситуацији спроводи политика ликвидирања српског народа.

Јер очито је неистина тврђење да је Иван Шубашић, некада заиста добровољац на солунском фронту, пријатељ српског народа. Да је он то био и остао, не би се одмах пошто се нашао у емиграцији дао на посао организовања пропаганде за Тита, кроз коју је немилосрдно нападао и Србе у отаџбини, и оне на страни, са којима је ухватио маглу и побегло после капитулације.

Од споразума Броз-Шубашић српски народ не може очекива-

ти ништа. Из целе те политичке игре он може извући једну поуку. Она је у овоме: држати се опрезно, мудро, одмеравају своје кораке онако како то захтевају животни интереси народа, избегавати све што би нас могло бацити у крвави вртлог борби које су за нас непотребне. Водити само српску биолошку и националну политику и метром српских интереса одмеравајући све. Више је него сигурно да нам спрега Шубашић-Броз, спрега земљака који се несумњиво врло добро разумеју, не обећава ништа добро. Она је на првом месту уперена против српског народа, његових интереса данас и његових животних могућности у будућности.

Ђ.

СРПСКИ НАРОД

ГЛАВНИ УРЕДНИК, одговоран за садржину листа: Велибор Јонић.
ВЛАСНИК: Мих. Станковић из Београда.

Уредништво и Администрација Престолонаследников трг бр. 43у партиер (Теразије).

ШТАМПАРИЈА «ЛУЧА» Краљице Наталије 100 Тел 21-772. Тромесечна претплата 48 динара шаље се преко «Преса» а д Влаковићева 8

ЗАВЕТНИ ДАН У СМЕДЕРЕВУ

На други дан Духова, одржан је тужан и свечан трогодишњи помен жртвама страховите експлозије у Деспотовом граду, која се одиграла на дан 5 јуна 1941 године. У присуству изасланика председника Српске владе, министра инж. Радосава Веселиновића, изванредног комесара за обнову Смедерева, Димитрија Р. Љотића, представника војних и цивилних власти, представника културних, привредних и задружних организација, гостију из свих крајева земље и великог броја грађанства и омладине, упућене су на овај дан топле молитве Свештешћем да овај српски град и цео српски народ удостоји своје милости и помоћи у данашњим данима несрећа и страха, које су се наднеле над нама.

Све ове свечаности одржане су по церемонијалу и програму, који су утврђени пре две године од стране највиших српских Смедеревских грађана и по којима ће се, све док буде постојао Ђурђев град, обављати тужни помен жртвама петогодишње Смедеревске катастрофе.

Уместо приказа ових тужних духовних свечаности, преносимо молитву заветног дана града Смедерева, коју епископ, у сав час када се одиграла страховита експлозија, чита при помену на месту експлозије, а која гласи:

»Боже духова и сваког тела, који си све Речју Својом створио и који Духом Својим све живим чиниш и одржаваш Помишљу Својом све створено, послушај, молимо Ти се смирено глас молитве грешних слугу својих.

Сачувај нас, Господе милостиви, милошћу Својом. Не окрени лица Свога од нас недостојних. Не презри, милостиви, створења Своја што Те коленоприклоно за милост моле.

Молимо Ти се на месту овоме поседом од старости, под зидинама које су град наш браниле вековима и одолеле многим нападима. Молимо Ти се на месту где су због грехова наших, по Твом допуштењу, у исти данашњи дан, а у овај час, снагом невиђеном, зидине и куле бацане као перо, зграде и домови порушени, возови, зграде и браћа и сестре затрпавани, ломљени, док је све то ишло уз треску нечувену, дим и таму као тесто, а они издаше што су гледали видели су као да је облак самих муња град наш покрио. Стотинама мртвих и хиљаде рањених пострадао је тада у овом граду. А сви преживели видели су и осетили ужас који ће потрести свет у дан и час кад син Твој буде дошао да суди свету.

Сећајући се тог ужаса, ми са страхом и трепетом приносимо Теби, Оче светлости, наше благодарствене молитве што си учинио да се од овог дана сачувамо, што у срцима нашим ниси дао угасити пламен благодарног сећања на овај страшни дан што је град наш преживео.

Ми Ти се понова молимо за покој душа свију пострадалих у тај страшни час, због грехова наших, као и свију оних, за веру и отечество, у борбама на овом месту и на другим местима Отаџбине наше живот свој положилих као и своје браће и сестара наших у овом граду, — пре нас помрлих, да их примиш у своје свето окриље, с праведнима својим, да им грехове и погрешке опростиш.

Ми Ти се молимо за Краља нашег, за Отаџбину нашу, да им милост своју подариш, да помоћу Твојом никад на пут грешника не иду и на веће безбожника не наилазе.

Молимо Ти се за сву браћу нашу, за све хришћане и за све људе које си Ти створио да Те творцем познаду и неодступно држе.

Ми са страхом припадамо Теби молећи се да нас сачуваш од искушења сваког и зла, да нам опростиш грехове наше и извадиш из срца нашег корен зла, злону, да би смо љубављу могли дисати према Теби, Свесилни Сведржитељу, и према ближњима нашим. Нарочито Те молимо да веру учврстиш у граду овом и народу нашем, те да њене основе буду чвршће и постојаније од зидина ових, да би свака врлина, снага, милост и обиље ту с нама остали, — а све што је супротно од нас одбегло. Не ускрати нам, Господе, силе своје. Огради нас и одбрани Светим Анђелима својим.

ЗИДАЊЕ СМЕДЕРЕВА ДЕСПОТА ЂУРЂА

За време деспота Ђурђа Бранковића прилике у свету биле су такве, да је деспот одмах по доласку на престо морао радити на снажењу и јачању своје државе.

Одмах је приступио оправљању и зидању градова.

Град Смедерево, који је у своје доба био један од најлепших градова у Европи, сазидан је за годину дана, што је заиста пример изградилачке и конструктивне моћи српског народа.

Рад на зидању Смедерева отпочео је 1429. а већ у лето 1430 године био је готов. „В тоже лето саздан бист град Смедерево“ — каже српски цароставник.

У једној старој белешци стоји да је за углед зидања служио план самог Цариграда, коме основни облик доиста јесте троугао као и у града Смедерева. Спадуцин Кантакузен прича, да

је кнез Ђурађ Кантакузин, брат деспотице Јерине, дошао својој сестри у походе па оставши у Србији руководио зидањем Смедеревског града.

Сазидати толики град, један од највећих у Европи, за годину дана, заиста је било право чудо.

Предање прича да нико није смео јести јаја већ су их носили мајсторима, те су их они лупали у малтер Смедеревског града. Да се снесе камен са старих порушених градића Ждрела и Градца, размештани су људи од тих места па до Смедерева тако, да је човек човеку из руке у руку камен додавао. Тај надчовечански напор заиста није био лак па није чудо што се у народној песми Старица Новак казује како је он отишао у хајдуке управ са великом аргатована на Смедеревском граду. Нарочита мржња пала је на деспотицу Јерину, те што се тиче дажбина Новак вели о Јерини:

Кад сагради Смедерево града,
Онда стаде па и куле зида,
Позлажује врата и пениере,
Па наметну намет на вилајет,
Све на кућу по три литре злата,
То је, Брате, по триста дуката!

И свакако да Старица Новак није био једини Србин који је отишао у хајдуке, али само чврстом руком и добром организацијом и могло се сазидати Смедерево, за своје доба заиста грандиозни потхват, чиме је Србија добила моћну тврђаву. Сјајан град, нову престоницу која је сјајно репрезентовала српску државу.

Смедерево ће у историји немарштва остати ремек-дело брзине и солидности, а истовремено можда светски, а свакако средњевековни рекорд у стварању тако званих гигантских објеката, градова са многим кулама, тешким мостовима, двором, катедралом, итд.

СРБИ У ОДБРАНИ ЕВРОПСКЕ КУЛТУРЕ

Као што на свакој кући постоје врата, кроз која се у кућу улази и излази, исто тако постоје врата и на континентима, кроз која за време мира струји живот, а кроз која су за време светских катаклизми пролазиле бујнице оних који су желели да униште дотадањи поредак у свету.

Такви једна врата на европском континенту, представља Моравска долина, коју су у VII столећу населили даншњи њени становници, синови витешког Српског народа.

Дошавши и настанивши долину Мораве, Српски народ на једном је постао чврст и бранилац светске културе чије је средиште у то доба било на сретњем истоку у Цариграду и Византији.

Тешко је то била дужност. Све варварске хорде, жељне пљачке надирале су долином Мораве, са циљем да нападну, униште и опљачкају Византију и да на њеим развалинама заснују своје царство.

Ко зна шта би било од Византије и цивилизације, да није било српског народа. Српски народ одупирао се по цену живота и смрти свима најездама. Због тога није успео да консолидује своју државу за читави четири столећа, од којих је три и по провео под ropством Хуна и Авара, и тиме продужио живот Византији.

А када је настао један период ако не мира, оно стагнације, без великих варварских поплана, српски народ је одложио оружје, прихватио просвету и културу и тиме показао целоме свету да је не само ратник него и конструктиван члан човечанства.

Докази о културном стваралаштву српског народа су следећи:

— створио је цветајућу државу под скиптром Немањића, која је по својој цивилизацији била равна Византији;

— такмичио се просветом својом са западним државама;

— укинуо је продају робља;

— увео је писане законе, по којима се судило чак и средњевековним царевима и властодшћима.

Ускоро је средиште културе пренесено са истока на запад.

Али је српски народ и даље остао претстража и бранилац Европе. Над Европом су се наднели области турске најезде, која је претила да у силноме урагану збрише све тековине дотадањег културног света.

Требало је примити борбу са Турцима.

Несразмера је била огромна. Пред српским народом поставила се дилема: или се предати Турцима или умрети на бранику Европе.

Познато је шта је српски народ изабрао.

Приволео се је царству небеском.

Скупо је то плаћено: петвековним ropством.

А данас?

Данас је Српски народ опет на бранику западно-европске културе и цивилизације. Недавне крваве борбе у западној Србији најбољи су доказ за то.

А какву си награду, српски народе, за то добио?

Иако се синови твоји свакодневно крваве и падају у борби за европску културу, незаштитени градови твоји снажно су бомбардовани од оних у које си ти наде полагао, а који од тебе траже да због њихових малих војничких користи, подносиш огромне жртве.

Да ли је то награда зато што браниш европску културу, зато што си је бранио од VII века па до данас?

Или је то можда казна што си племенит и што у твоме добром срцу нема места злоби и пакости?

Остављамо да то процене они који себе сматрају да су много културнији и цивилизованiji од

српског народа. Нека ти, који себе сматрају „западњацима“, који по своме географском положају нису никада били на врагима континента и који су благодарени жртвама српског народа успели да консолидују, образују, просвете и подигну своје државе на високи степен цивилизације, нека они дају одговор зашто тако поступају са измученим српским народом.

Са своје стране ми смо горди што Српски народ ни овом приликом није ни јавнуо, ни поклекнуо.

Ми знамо да ће доћи неумитна правда и да ће њеним мачем и терацијама бити одмерено сваком по заслуги.

А шта ћеш ти српски народе изнети пред њу?

Испуњену дужност: према култури, према човечанству и према роду свом.

И живећеш, живећеш вечито, јер си то својим жртвама заслужио!

Сети се речи свога великог песника Његоша:

„Благо оном ко до вијека живи имао се рашта и родити!“

С. Д. С.

КАКО ДА СЕ ЗАШТИТИМО?

Верујући једној поруци Лондона велика већина београђана склањала се од сваких објеката у ближо или даљу околину Београда, верујући да ће им ту животи бити у сигурности. То су биле личне мере предострожности и обезбеђења које је сваки појединац предузимао по својој иницијативи улажући врло много физичког напора и подносећи знатне финансијске трошкове.

Међутим, последње бомбардовање Београда очигледно је показало да такве мере не обезбеђују животе београђана, чак их излажу још већој опасности. Баш тамо где није било никаквих ни циљева, ни саобраћајних ни фабричких постројења, оборила се до сада најгушћа киша англоамеричких бомби.

Београђани су опет морали да поставе себи питање: бежати даље или остајати на својим местима?

Пошто је периферија несигурна, требало би бежати још даље, у околна села, евентуално у унутрашњост.

Београђани су заиста почели то да раде. Још у рано јутро крећу безбројне поворке људи, жена и деце, читавих породица, које преваљују десетине километара по чворноватим улицама периферије и прашњавим или блатњавим друмовима да би се увече опет истим путевима вратиле у град, пошто је преноћиште под ведрим небом ипак немогуће.

Ово померање јасно показује нешто као појаву колективне панике. А паника никада не може да уроди корисним последицама.

Кад би се све оне хиљаде београђана упитале колико је дуго могуће издржати тај физички напор, вероватно би дошли до закључка да неће моћи да траје више од 10 до 15 дана и то уз страховиту штету за сопствени организам.

Зар не би било много корисније да се тај огромни напор који београђани свакодневно улажу у бежање и враћање у град уложи у што боље обезбеђење опстанка у самом граду?

Ово спада у област разматрања. Да би се пак то разматрање претворило у корисну чињеницу потребна је у овом тренутку интервенција власти. До сада је пуштено свакоме на вољу да лично предузима за своју без-

бедност мере које сматра да су најбоље.

Питање изградње добрих склоништа већ је додирнуто у нашој јавности. У основи та мисао је врло добра. Али, у пракси се поставља питање времена, питање радне снаге и питање грађевинског материјала. Чињенично стање не иде овоме у прилог.

Но, то не значи да треба прекрстити руке и препустити се беспомоћној судбини. Ако је већ дошкан за приступање изградњи нових савршених склоништа, постоје ипак у Београду многа релативно добра склоништа, која се са мало радне снаге и мало материјала могу претворити у савим добра склоништа.

Већина београдских зграда, које су махом подизане на брзину, за ренту и под скупим условима, немају никаквих склоништа у правом смислу речи. Али, велика већина таквих зграда имају подруме који би могли да се добро одупру бомбама само кад би се на њима обавили доста ограничени допунски радови.

У свакој улици, у комплексима отприлике од 20 до 30 зграда (према броју станара) требало би одмах изабрати једну која је најотпорнија и са најбољим подрумом. У том подруму одмах приступити радовима на његовом најбољем обезбеђењу: постављањем гвоздених капака на прозоре и врата, спољним оградњавањем прозора противу ваздушног притиска, отварањем већег броја излаза у колико их нема довољно, евентуалним делимичним пресвођивањем унутрашњих зидова.

Ове куће имале би да буду одмах обележене, тако да би послужиле као најбоље склониште како становницима дотичног комплекса, тако и сваком пролазнику који би се за време узбуне у том комплексу затекао.

Кад се узме у обзир да је оваква мера најбрже изводљива, да захтева најмање радне снаге и најмање утрошка материјала, онда се може очекивати да ће с једне стране власти испитати ову могућност, а да ће се грађани у свом сопственом интересу одзвати позиви и одужити се прилогу који се од њих буде тражио у раду, у материјалним или, финансијским сретствима за колективно обезбеђење наших живота.

СРПСКИ ДОБРОВОЉАЦ

КУДА?

Ово сам питање себи поставио. Постављам га и теби:

— Куда?

Уствари, ово је одговор у облику питања на захтев Енглеза да се склањамо од „војних објеката“ у Београду, да напустимо Београд, да бежимо.

— Куда? — питам ја. А сигурно се питаш и ти.

Ја сам се склонио, као и ти, на периферију Београда, далеко од „војних објеката“. Само сам милошћу Божјом, или, како се пословно каже, „пуким случајем“ спасао главу. Као и ти. Терор је увек без душе и логике. Као свака наоружана и разбешњена мржња. Овде, на терорисаном тлу, нико и нигде није сигуран. Лудило терора свеједно је средиште или круг, центар или периферија. Онда овде нико и нигде није сигуран? Тако је!

Куда?

Бежас сам раније у село. Као и ти. Али је тежак, горак тај живот. Запослен сам у граду, са злочином платом. Као и ти. Мучно је и тешко пребијање тамо и амо. Да си шеталица на сату, а не живи човек, много је! Онда је и горак и скуп хлеб у селској околини Београда, никакво склониште, никакво пребивалиште. Још те очас шумски хајдучи, ако им нешто ветар само шчбару накриви, могу прогласити за „петоколонаша“. Док ти, например, докажеш своју „националну исправност“, оде глава. Због тога смо и прешли на периферију Београда.

Куда?

Да идемо негде у провинцију, у дубину земље? То је мени тешко, немогуће. Како да напустим дужност, да изгубим службу? Таман сам нешто година спечалио. А онда, нисам ни милионер, ни син милионарев. Одкуд ми толики новци за бадавацијски живот у провинцији! Рођака, нажалост, немам, најмање таквих да од њихове милости и доброту могу живети. Исти је, велим, случај с тобом. Зато питаш ти као и ја:

— Куда?

У шуму? То значи да се боримо за Енглеску или бољшевичку ствар? А ми то баш и нећемо. Ни ти, ни ја! Некад се за њих борити било нам је некако ближе памети и срцу. Све нам се чинило да бисмо се за себе борили. Али данас су и последње илузије и заблуде пале. Време лечи. Време нас је излечило. Отићи у шуму знаме борити се за целате твоје и моје, целе нације. Нишмо више сентиментални. Не верујемо више у бајке. Разликујемо лаж од истине. Њихов „савезнички“ цини-

зам, бестидност и бездушност, а наше страдање и крв исцелили су нас. Не можемо бити најамници наших убица и кад би нас сувим златом платили. Одвратно нам је данас и помислити на сарадњу са сејачима смрти. Напротив, и теби и мени нагон самоодржања, национални понос и морал светог олтара и витешкога пркоса нешто друго зборе. Зборе:

— Напусти овај скотски живот страховања и таворења, беде и ништавила у који су те, авај, „савезници“ вргли!

— Прогледај очима витештва, па ћеш видети ништавоет варки и тежак сплет замки, у који су те далеки и непознати политички заводници спутали!

— Прени се из сна староста, јер се завршује смрћу и твојом и мојом, смрћу целе нације!

кара моје душе. Свест ми каже ко је мој прави непријатељ, а јунаштво шта ми ваља чинити. И ти сам, пробуђен и прогледао, питаш брзо и надежно:

— Куда?

Чуј, не изненади се мом одговору! Одлазим у добровољце. Саслушај, размисли, светуј се! То је прави, велики, херојски пут.

Тамо имам смерну кору хлеба. Заслужену на најсветијем послу: спасавању Отаџбине.

Тамо имам скромну војничку униформу — ону праву, победну, неумрљану, носену са чашу и радошћу у данима старе лепоте и славе.

Тамо ме чека широки простор Отаџбине: равни и кршеви, доле и брези, утрине и шуме! Божја ширина и красота предивне Српске

СРБИЈА МОРА ДА ЖИВИ — А ПЕРИША НЕ МОРА...

„Драга мама, Стигли смо срећно у Рашку; сутра излазимо на положај. Не брини, с нама је Бог! Не можемо нас тројица седети код куће. Морамо и ми нешто учинити за Србију. Србија мора да живи! Живела Србија! Живео генерал Недић! Све вас поздравља и љуби ваш Периша...“

То је садржина последње дописнице Перише Бошковића, свршеног матуранта, добровољца, водника 2 чете III пука, пуковског заставника. Дописница је стигла родитељима истог дана кад и вест: „Погинуо Периша“.

— Периша погинуо?

Да, Периша је погинуо, јер је био уверен да треба учинити своју дужност према Србији, јер „Србија мора да живи“.

Како је погинуо?

У петак, уочи „Врбице“, приближавали су се комунисти селу Вичи. Тамо је био један четнички батаљон.

Била је потребна помоћ. Дру-

клон! Не дижи се! Држи везу десно и лево!“

Али њима то изгледа споро, они би хтели да јуришају.

„Та, ено отступају! Терајмо их!“ виче један „нови“ Заиста, користећи веома погодан терен, партизани су устукнули и повлачили се. Повукли су се неколико километара. Паљба је постепено малаксала. Приближило се већ и вече.

Водник Периша добио је задатак да са својим водом продужи још напред и да изврши извиђање терена испред очишће ног простора.

„Разумем!“ одговорио је и отишао.

Кроз четврт сата обилази га на његовом истуреном положају командир. Задовољан тачним извршењем задатка — као на часу ратне обуке — командир га похваљује:

— „Други вод, врло добро!“

— „Стараћу се!“

Командир оде.

Свима војницима сија лице од задовољства, а нарочито је срећан Периша. Не знате ви тога командира. „Активца“, ћутљив, строг, замера увек, не хвали никад. Кад ништа не проговори — значи добро је. А реч „врло добро“ нису чули ни стари, а камо ли нови.

А сад: „Други вод, врло добро!“ Па то је одликовање. Зато се Периши сијало лице.

Дужност је извршена; сад може да мисли и на себе. Гладан је. Затражио је да му најближи друг донесе из ранца хлеб. Подигао се мало десном страном тела. У тај мах негде далеко цикнула је пушка.

Периша се ухвати за груди. У који мах му друг пружи хлеб и саламу, он клону: „Другови, ја сам рањен“...

То му беху последње речи. Али, авај. То је била смртопосна рана. Одмах је извештен командир.

— Господине капетане, погинуо Периша.

— Погинуо?... и реч му заста у грлу. Суза кану... погину Периша. Периша Бошковић, свршени матурант, добровољац, водник и заставник III пука...

„Младо жито навијај класове, Пре времена дошла ти је жетва“...

Јер: „Србија мора да живи“, вели Периша.

Кроз три дана у Шапцу над гробом његовим, друг његов Селаковић се с њиме опростио:

...А да није имао ко да се супротстави Титовим хордама на ивгу Србије, за Ускрсе би Тито био и у овом граду и не би питао родитеље да ли пристају или не, већ би одвео многе синове па чак и кћери. Мајке, ви што можете данас да загрлите своје синове и кћери захвалите овим жртвама, нашим милом Периши и осталима који животе дадоше да Србија живи, да ви живите и деца ваша.

О, Периша, ала је скупа будућност Србије!...

Р. О. М.

Добровољци су се вратили... Букети цвећа су најбољи знак радости, са којим су их дочекале њихове другарице... (Фото: Арх. В. от. С.Д.К.)

— Напусти досадашњи земље! Кад сам тамо, далеко сам од јазбина смрти, у које су нам савезници престојни град претворили. Кад сам тамо, нема осећања кукавичлука, беспомоћне зевње.

Тамо нарастају свакоме два крила, која и пузавце узносе у ведрине и висине: борбе и идеал. Идеал и борбе за оно што нам хоће затрети, зашто ваља једино живети и мрети!

Куда?

Чуј, погледај ме право у зеницу срца, истину говорим. Ја више НЕ МОГУ живети животом „фрајера“ на белоце хлеба енглеских убица. Додијало ми је кукавичко таворење. Презрење и гнушање према бездушницима два су меха којим су ми расламтили стару свест и ста-

ро јунаштво. То су два ле-

га чета III пука добила је заповест да заузме положај код села Виче. Прве чарке са партизанским претходницама. Очеле су у 13.30 часова. Одмах по додиру са добровољцима, партизани су се повукли до своје главнине на оближњем брду, заклањајући се за куће и стаје, које су им за то биле добродошле. Добровољци су за њима опрезно наступали. Чим су се претходнице повукле, партизани су осули ватру из својих положаја.

„Баачи у дејство!“

За час почињу да се проламају експлозије граната у линији партизанских положаја.

Чета добровољаца преузима иницијативу; врше покрете прилажења.

„Лагано и опрезно“, — чује се глас командира. „Користи за-

— У добровољце! Одлучио сам се ја. Одлучићеш се и ти. П. ЈОВАНОВИЋ, нови добровољац

ТАКО ЈЕ ПОЧЕЛО...

„На овоме свијету само мијена стална јест“, чињеница је коју је народни филозоф одлично дефинисао. Млади смењују старе, ново долази на место старог.

И код нас добровољаца је тако. Мало је остало оних који су 1941 пошли у крвави боји, а још мање од оних 120 младића из Прве бачке добровољачке чете поручника Никића. Већином, они данас почивају под светом српском земљом коју су толико љубили и за коју су крв пролили. Они су смењени, на њихова места дошли су нови, деца која су тек пре који месец први пут пушку узела у руку.

Вулов точак, ноћу између 25 и 26 марта ове године, био је у бело обојени гребен Јаворског масива, кога је обавијала густа снежна вејавица. Од те ноћи он, Вулов точак, или војничким језиком зван кота 962, постао је симбол нове добровољачке смене у борби српског народа против његових крвника. Јер на Вуловом точку ови регрути имали су своје ватрено крштење које петсећа, а можда и премаша прве борбе оне стодвадесеторице. Најзад, на Вуловом точку одиграо се те драматичне ноћи први сукоб између партизанских банди „маршала“ Јосина Броза и јединица Српског добровољачког корпуса.

На коти 962 и суседним гребенима Вуловог точка, код Ивањице, уз претеће урлике зимске буре и хуку леденог ветра, ноћ између 25 и 26 марта године 1944 певала је за будућу историју песму о слави српског оружја у борби крста против некрста, српских добровољаца против Брозових бандита. Декор страшног али и величанственог призора пружале су разбеснеле стихије природних непогода, док су најдубље тонове мелодијни митраљеви давали детонације граната тешких бацача. Борба се увелико водила... Две стотине браниоца Отаџбине из састава двеју чета једног батаљона нашег ружа, стегнутих зуба и оштра погледа очекивало је поновни напад подмуклог непријатеља који је стојао под заповешћу: по сваку цену — продор у Србију!

Од те две стотине, једва да је било двадесетак искусних бораца, старих добровољаца. Остало — све сам регрут који пушке пре тога опалио није. Али, ево, већ пуна четири сата, и још пет који ће проћи, они као лавови бране своје огњиште од уништења Српства.

Одбијени већ неколико пута са наших положаја, партизани су се припремали за јуриш ватром из лаких и тешких бацача. Гранате су грвале свуда око нас, засипајући нас наслагама снега. После бацача ступише у дејство комунистички митраљеви, а онда — из непосредне близине — заурла са свих страна:

— Ура, црвена армија! Напред партизани!

Оружја заћуташе за један момент, као да и те гвоздене утваре предосетише сву моћ речи изговорених у следећем тренутку, као да и она задрхташе пред гласом који је стотруко надицавао рик природе, пробијајући се кроз оловне облаке до плавога неба:

— Ооо!, помози Јаки нејакоме!...

То је био глас командира чете поручника Глише Мишевића, који је већ изговарао други, добровољцима толико свети клик:

— Другови, ко је с добровољцима?...
— Бог!... одјекнула је молитва две стотине младића, исказана у једној речи, од које је задрхтао масив Јавора.

— Е, онда, с Божјом помоћу, брзом наљобом!... наредио је четовођа.

Продужавала се тешка и неједнака борба. Ивица мале здравни коју су запосели добровољци, а које су се дочепали и партизани, претстављала је у правом смислу ватрену светлећу

линију. Десет пуних минута, не знам већ по који пут у овој леденој ноћи, борио се човек против свега прса у прса. Од ватре свих могућих оружја проламала су се брда, долине и јаруге. И овога пута победа је била наша. Непријатељ се повукао неколико десетина метара да би извршио прегрупаацију и припреме за нов напад.

— Ко је с добровољцима?!... питао је поново наш командир чика-Глиша.

— Бог!... са вером која нас је чинила имуним против куршума и леда одговорили смо ми, а затим — као по команди — заори се наша песма победе:

„Српске чете већ се ближе,
И слободу носе земљи свој,
За велику, моћну Србију
Оне воде љути боји!...“

Ах, како је у тим тренутцима, са песмом на уснама, слатко мрети за Отаџбину! Само они који одиста разумеју Христову жртву за друге, могу да схвате лепоту и безболност смрти једног војника који гине под заставом светог Ђорђа.

Али, ево, наше размишљање прекида један узвик из кога настаје дискусија, један разговор толико овоземаљски али ипак необичан. У немоћном бесу што се нашао неко да им се препречи на путу у Србију, вршиши једна партизанка:

— Предајте се, Недићевци!

— Где ти ње, — гласно се чуло један мали регрут, — зар и тога има? Па добро, ја ти се и предам, само, молим те, дођи овамо да ми понесеш митраљез — и као додатак одговору испали један рафал из лаке „Бреде“.

За то време се поднаредник-ћак Јова, „из Босне и кроз неписмен“, како га иначе другови задиркују, нешто жучно расправља са једним Цигом-партизаном, и то циганским дијалектом:

— Партизан, оди овамо да сегађамо с'б г'р'д'в'е! Јао, куме, кад те видим затворени капци и опружени папци, дође ми да се заплакам на твоју горку судбину!

Бесна вагра из свих оружја био је партизански одговор. Већ су изгубили живце. Ветар и лед цицали су нас по лицу, а вејавица и ноћ беху тако густи, да смо с муком назирали непријатељски стрељачки строј тек на неколико корачаи испред нас.

— Удрите бомбама! другови, наређивао је командир чика-Глиша, а сва три водника. — Радоња, Никодан и Ђира — у сред куршума, из стојећег става, са ивице заравни већ су засипали партизане ручним бомбама. На том месту водник Ђира повређен је парчетом гранате, али га без ичије заповести смењују као бомбаша наредник Филиповић и поднаредник Судар, из милоште зване „Карамбол“. И тринаести, последњи партизански јуриш, одбио се о снажне груди српских добровољаца и ране четворце другова.

Најзад, после деветочасовне ноћне борбе, 26 марта у 2 сата попоноћи, одбијена уз крваве губитке, отступила је са положаја крајинска бригада пролетерске дивизије са придодатим јединицама. Јединственом сарадњом, помагани једна другу духом, песмом и ватром 7 и 8 чета II добровољачког пука и речима и оружјем казале су Јосипу Брозу да Срби неће комунизам.

У колони по један, уморни и премрзли, враћали смо се у Лисански рудник. Већ је свануло. Снег је престао да пада, а са истока пробио се први зрак зимског зубатог сунца, обасјавајући долину Моравице. Са зачеља зачусмо Ђолетову фрулу, док је један промукли глас певао нову песму:

„Вулов точак на висини,
Српски борци опкољени,
Партизани јуришају,
Добровољци одбијају,
Чика-Глиша командује,
Седма чета бомбардује.“

То је она мелодија, народна и сељачка, борбена али и са једном нијансом туге у себи, која

Бацачи граната и митраљесци на повратку из борбе са Брозовим бандитима...

(Фото: Арх. В. от. С.Д.К.)

У СПОМЕН

Предрагу Ј. Младеновићу, добровољачком командиру

Пошао си тамо путем воље своје,
Радосно и с надом да Србија цвета!
Еванђелску веру да објавиш свима
Дух твој сви ми знало; то је повест света.
Роптања си браће пашао да лечиш,
Авалске си трубе прзи чуо глас!
Гануло те срце, јер Србију волиш! —
Утри сузе, мајко, гре ПОБЕДЕ час!

Л. П. Младеновић

У спомен неумрлом хероју
Андрији Весковићу

Од кобног 13 јула 1941 када је букнуо устанак у Црној Гори па, ево, и данас у борби против комуниста — утаманитеља Српства — за бољу и срећнију будућност српског народа пало је на пољу части велики део наших националних синова, бранили Српство од Брозових и Моџићевих плаћеника.

Између осталих пао је и неумрли херој, витез и првоборац мајор Весковић који је са својим јуришницама крстарио по Санџаку и Црној Гори, носећи тзв. народним ослободиоцима велике губитке. Овај храбри син Црне Горе сахрањен је на врху Кома. Његов гроб је под већитим снегом, али ипак је тешко пропети се, четници и други национални борци који наилазе ту, не жале труда да посете и дандас гроб мајора Весковића и да му одаду последњу почаст.

Ипак, ми не смемо рећи да је мајор Весковић погинуо. Не! Његов дух у нама живи а његова дела нас на њега потсећају и показују нам правац којим требамо ити. У сећање том неумрлом витезу доносимо једну песму коју је, у спомен покојном Весковићу, испевао један патриота:

нас прати од Косова, а можда и давније. То је она мелодија којој је Србин кроз векове давао разне текстове, али увек причајући свој сан о слободи и бољим данима. То је, најзад, песма која нас је као народ одржала. Она се утква у душу сваког борца на свим фронтима где се бије битка за опстанак Српства. Са њеном борбеношћу и тугом слива се и онај молитвени поклич који је одјекнуо кроз једну хладну зимску ноћ:

— Ој, помози Јаки нејакоме!...
Неб, Ж. Њежић

„Хучи Тара к'о да глечер ваља,
Преко Кома облак се навија
Против врага што нам веру каља
Борбу води Весковић Андрија.“

Јунака му мало равних има,
Висинама као витез лети,
Да Васовом крајином крај Лима
Партизански налет осујети.

На Српство се навалиле коби
Целат! Кама! Сузе и јачи!
Неко коље! Неко руши! Роби!
Са свих страна хијене и вуци

Крв се лије, отровна рака,
Црну Гору али душмани даве,
На часни крст режи петокрака
Против Христа и Светога Саве.

Сабљу трже против црних змија
Осветнике води преко гора
Силан јунак Весковић Андрија!
Нит' почива, нит' има одмора.

С' Краљски Бара и Вељег брда
Од Комова! К' Вучји! К' ветер
Тари,
До Макарске и Коњица тврда
Свуд Весковић-с' корпусом
...крстари!...

Стасит ко цин, хитар ко олуја,
Дуги брци, до појаса брада
У њедрима српска мис'о буја
Пет је с њиме јуришних бригада.

Син Васове крајине где цвета
Српско цвеће што лепшега није
По коме се вечно јунак шета
Српски барјак уздиже и вије.

Свуд с Андријом јуришлије лете
Мачевима и Христовим знаком,
Ниште! Смичу! Безвернике клете,
Све бесмртни јунак за јунаком.

НОВА ЦРНА БЕРЗА

Многе београдске породице избегле су са својом нејачи из Београда. Оправдано је то за жене и децу. Зашто да се томилају жртве англо-америчког беса.

Многи су примери предисретљивости изван Београда. У многим тамошњим кућама су прави збегови са неколико десетина душа. Домаћини су их примили и себе стеснили, али разумели су невољу туђу.

Многу су примери и бездушности нове врсте црне берзе. И ову тешку невољу Београда не-завесни и бездушни искористићу и наплаћују само за смештај под кров, без ичега за одмор и спазање, по сто динара од главе.

Савим је оправдана наредба тлачног комесара за Београд да са свима кућама за становање расчлава држава. Зат, треба то показати и онима што гуле девет и жа невољима и сарајати им вамет у чутуру.

Једно јутро иза вите јеле,
Када јунак прође низ планину,
Изрод пусти отровне стријеле,
Тад Андрији смрт пред очи сину.

Стаде! Виће! Ко му живот скрати!
Мач потрже и самокрес љути
Пут изрода, ал' га самрт врати:
„Српство! рече, — мора васкрс-
нути!“

Одјекнуше планине од пада
Из праведне крви што се лије
Чу се туга из села и града
Нема више Весковић Андрије.

Смрт га носи на бесмртна крила,
Висинама, где се Српство брани,
Из праведне крви што се лила
Обасјаће опет срећни дани.

Ком се тресе, освета се спрема!
Да уништи Јуду и Каина
Ал' јунака нико таквих нема
К'о поносна Васова крајина.

Хучи Тара к'о да глечер ваља,
На врх Кома мртав витез лежи,
Слобода се Србима помаља
Коју Андра крвљу обележи.

ИЛИЈА МИЉЕТИЋ

Срб-Милутин ПЕСНИК ПРОСТО-НАРОДНЕ КУЛТУРЕ

НИКАНОР
ГРУЈИЋ(Архив:
„Српски
народ“)

његошевских надахнућа, али је био писац речи које су правце погађале ударну снагу људи, који су целински мислили и на будућност и на прошлост:

„Гробља су била и биће светиње
за људе,
Што право о свом животу и о
смрти суде.
Из мида гробља устају народу
године,
Што га у часу за славу предака
опчине.
Што више славни костију по
гробови лежи,
Све даље од потомства им па-
учина бежи.
И над њи долази љубав од те-
лесне већа.
А света је љубав, што се и ко-
стију сећа.“

Срб-Милутин, песник дунавских ширина, бистро и јасно назирао је и изразио суштину грдне реке српског предања.

Милку проста стаса,
Дивимо се и лепоти
Њевог простог гласа.
Ако живи у колеби,
Туђе не зна речи,
Српски пева сама себи.
Српски тугу лечи.“

Епископ Никанор Грујић у својим песничким потхватима, скромно али штедро, увек је узносио начела народносне самоодбране, а с тим и начела историског одабирања.

Црпећи силину своје личности из силне своје непосредне средине, на цркву и на народ гледајући истим очима, Срб-Милутин је редак пример пуне целинске солидарности, тако и толико да је митроносни Никанор делао и певао баш као да је уз златни крст блистао и челични трнокоп ништег српског тежака:

„И вејали, ил сејали,
Или жели, или дели,
Ил опали, или брали
Ил косили, ил возили,
Навијали или ткали:
Посо нема краја свог,
Кад помоћи не да Бог.“

И тако, наш човек на обалама плава Дунава током XIX века исто је осећао, исто мислио баш као и они чији су животи били везани за кршове где се грдни орли вију.

Епископ Никанор Грујић, у књижевности наречени Срб-Милутин, необично борбен као човек, као свештеник, необично борбен као беседник, као песник, значајна је српска историска личност.

Даровит још из детињства, даровит и у старости, администри-

рајући цркву, администрирао је и прекосовску српску националну мисао и свом својом снагом бранио оно што је тада најпрешније било. Није знао за застој, за немар, већ је као надахнути дух вррио, стално клаучао, да је сваке његове реч на пунопарно национално бодрене одисала.

А тада, национално било је прешније од социјалног.

Од лаких песмица — поскочица, до великих и морализаторских епова, од прикупљања народних умоворина до ударних црквених и политичких беседа, од исправљања обичних буквара до пуноважних примедба на Вукову језичну радњу — Срб-Милутин је успешно узимао у руке и још успешније испуштао из руке сваки посао који се ма и најмање тичао животних потреба српске целине.

Својим храбрим држањем, Срб-Милутин спада у прве српске модерне писце који су идеализовали српски борбени нагон:

„Моћ је већа нег несрећа
Обори ив. покори ив
И доврши посо свој
Као саће сложан рој.“

И није чудо што је тај песник народни правобранилац више од пола столећа, ако не златно а оно челично перо држао у десници, увек неуморној за добро, лепо и истинито крај равни и доли на тавни бешумног плавог Дунава.

Као соко, тај Срб-Милутин више се бодро и штедро у маглинама светле успомене које се зову.

У његовој непосредној близини није било висова виших од 500 метара, али је он, Срб-Милутин, ипак имао толико широки видик, да је као орао шестарио и над идеалима и над животним потребама своје средине.

Тај панонски, тај низински човек деценијама је у својим рукама држао такозвану мобилизацију — тј. окупљене све елитне снаге — доброг дела још тада паћеничког Српства:

„Па док нам је ведрa чела,
Душа чиста, срце врело,
И у слози један глас:
Бог ће чути увек нас.“

Песник народни правобранилац, епископ Никанор Грујић, у књижевности наречени Срб-Милутин, више од пола столећа није испуштао пера, неуморно борећи се за слободни дах своје заједнице.

Књижевни рад Никанора Грујића (1810—1887) је разноврсан и плодоносан.

Тај прелат српске цркве држао је сјајне беседе како на чистом црквенословенском, тако и на чистом латинском језику, како на немачком тако и на француском, а понајбоље и понајчешће на чистом српском језику, тако да је његова реч стизала степене националних крилатица.

Загарен својевременим словенским идејама, исто тако добро упућен у књижевне тековине и просвећених западних народа, стуб православне српске цркве, неуморни борац за народносна права — Срб-Милутин још пре Бранка Радичевића био је бранковац левао прекрасним народним језиком:

„Зато треба напред знати,
Шта доносе окршаји,
Шта рађају замишљаји,
Па збрана расправљати,
Што заједно не мож бити,
У послу се подносити,
Да не жалиш док си жив,
Сам злу своме што си крив.“

Са Срб-Милутином српски долински национализам добио је своју појачану повично-афористичку снагу, допуна као горштачком хероизму овосавских Срба.

Није Никанор Грујић песник по томе што се лепо и даровито сналазио у царству стихова и сли-

кова, или што је, како кажу, његовим беседама са српских усана прелазила најзначајнија реч тога доба, нити пак што је српски језик, српска предања, српску мисао снажно и непоштатно бранио.

Срб-Милутин, иако високи прелат православне цркве, иако жижа по тадашњим саборима, по тадашњим словенским конгресима, био је светао пример непресушне радиности, светла произвођачка свест с јединим циљем — служби целине.

Низински, Срб-Милутин је био целински човек, и то је оно што га ставља на домак проте Матеје, на узор доцније плејаде српских песника — свештеника.

Срб-Милутин није био песник

Песник бодрилац, проповедник бодрилац, преводилац бодрилац, увек и стално у неуморном борбеном ставу — Срб-Милутин је пример борбеног пастира борбенога стада.

Схватио књижевност као оруђе за буђење и вечито подмлађивање борбених нагона, он као првосвештеник, несучени српски патријарх, никад се није либио простонародних тежњи, простонарод-

„Ми љубимо у простоти
евог Ледокоп А и 'вездеги хин
положаја увек је остајао дубоко привржен српској простонародној, тежачкој култури:

Омладински ступци

СРБИЈА ПРЕ СВЕГА И НАДА СВЕ

Млеком своје дојке нас си отровала
у болу и слави да будемо први;
Јер су два близанца што си на свет дала
— мученик и херој, кап сузе и крви.

(Дучић)

У свом ходу кроз историју поставља народ сваког на своје место и дубоко у својој души подиже споменике захвалности или окива у ланце вечне клетве. Често су узалудни покушаји професионалних историчара да измене већ створени суд у души народној било о догађајима било о личностима, јер ореол који народ свије око главе својих заслужних великана и око пресудних судбоносних догађаја, не бледи у тами векова, не кида га зуб времена нити оштро перо кабинетских историчара.

Ти догађаји и дела и жртве великих људи за добро народа и отаџбине постају неизгладиви утисци који се утквају у танано ткиво народне душе и постају њено живо врело из кога кроз столећа нове генерације црпу своју снагу и на коме у тешким и очајним часовима причешћују своје савести.

А кад је реч о српском народу у непосредној вези са њим је и његова историја, опште позната, утврђена, јер се ради о традицији која је јасна, чиста, светла, јер је српски народ у истини велики, велики, не у вербално-стичком смислу те речи, већ својом историјом протканом крвљу и умом његових великих синова. Српски народ је на свом троновитом путу кроз историју пролазио кроз незапамћена искушења, али он није ни своје најдрње

часове никад схватио као тоталну историску пропаст, као завршетак своје мисије, већ је увек сналазио жив са своје Голготе, јер су га обуздавали национализам његових синова, одушевљени самопрегор и готовост на најтеже и најболније жртве увек изводили из таме на историску позорницу великих народа.

Али данас, кад још све мирише на врелу, луду српску крв, кад су наши видници мрачнији, ужи и нижи но икад и док се још диже дим са згаришта и обавија срањена села и свеже гробове најбољих српских синова, после свега треба се запитати: Зашто све то, ради чега сва та страдања, каква корист од толиких жртава? — Свежи гробови на све стране, крв, рушеvine и пустош, сен смрти над глумом српског народа, — у међусобној борби, ето, плодова за које смо прескупо платили животима који се ничим не могу надокнадити.

„Проклет био сваки Србин,
За туђина ко' се боли“.

Ненадовић после кобне и несрећне 1848 године. И сад, као и онда, после првог заноса прет очима је стало пучати, почело се трезнити од пијанства речи, почело се трезвеније говорити и мислити својом главом, јер волети своју отаџбину за Србина је исто тако природно

као и живети и тек у часу кад је она у опасности види се колко је дубок корен те љубави.

И најзад, истина, трезвеност, љубав према народу, љубав без новинарских фраза и маштања фантаста, почела је са здравим разумом и смислом за стварност, преовлађивати над експлоататорима патриотизма широких маса.

Али на који начин онда ако не крвљу принети своју жртву на олтар отаџбине, на који се начин одужити нацији и заједници, како помоћи напавеној домовини? Могло би се помислити да смо ми млитави и малокрвна генерација да ми „људи нисмо, да Срби нисмо“, „да нас захватила запаљачка река и да нам се душе опасности плаше“, јер су са појмом „добар Србин“ одувек тесно везани крв и борба, чојство и ивнаштво, оне стихове које не знају за препреке и које су се као сарџа у корнице Усекле у ливну Србинову.

То се не може узети као тачно, јер и данашња српска омладина носи у себи крв предака, „мученика старих и јунака који умираху ћутке на страшноме кољу“, носи ону исту племениту крв из које изниклоше првени бојурни и прекрише стршну коштуру. И док тако блистави ореол горке легенде косовске, која блуди, лебди, трепери и живи неумрлим животом, гласом јерихонске трубе опомиње на најсветије дужности и тражи свесне жртве на свети олтар отаџбине.

Међутим, данас, кад се у за-

хукталом вртлогу догађаја, мењају границе и будућности народа, кад свако разумом види да је опстанак српског народа доведен у питање, данас прилике и императив времена у коме живимо захтевају друго. Мора се поћи другим путем, пошто је постало више но икад важно и неопходно одржање националне индивидуалности, потребно је истрајати и живети као народ, јер ми живимо у једном од оних болних прелома у развићу човечанства, живимо кад један свет умире а други се рађа, а такви прелазни су одувек били гробница за слабе и нејаке а капија победе за моћне и силне.

Својим стиховима
„Из грмена великога лаву исаћ
трудно није
Мећ великим народима генију се
гнездо вије“;

Његош је отеловио огромну физичку снагу нашег народа, али је у исти мах осетио како је неискрпна и умна снага и величина његова, јер српски народ, почев од свог првог већег културног прегаоца, од Св. Саве, престаје да се угледа на друге, не пресаћиве туђе плодове на своје тло, већ сам ствара и зида своје духовне вредности, не чекајући културну милостињу од других. Ето, јединог начина на који ће сваки прави Србин доказати, да искрено и страшно љуби Отаџбину, да му је добро народа изнад свега: треба бити свестан о потреби истрајног и дубоког рада, јер рад и отварање су кад

(Наставак на 8-ој страни)

О НАЈИНТИМНИЈЕМ ДРУГУ БРАНКА РАДИЧИЕВИЋА

Сећате ли се најлепше песме Бранка Радичевића? То је „Бачки растанак“ који је од свих његових песама највише донео славе младом песнику. То је песма којој нас је одушевљавала у школским клупама на и сада, када смо одавно и ми доживели свој „бачки растанак“: то је песма којој ће сви млади нараштаји српски читати увек са одушевљењем.

Праштајући се у „Бачком растанку“ са једним отсеком свога живота, са ведрим баковањем, Бранко Радичевић апострофира и два своја друга Симу Крестића, доцнијег адвоката, и Јулија Радишића, најмилијег друга свога, доцнијег лекара.

Јулије Радишић био је вршњак Бранков. Нему се Бранко обраћа у „Бачком растанку“:

О, Јулије, чу ли, драги брате,
Кад и када ја с' ражљути на те, —
Плану на те ка' но огањ живи,
А, мој брате, за то ме не криви...

И небо, вели Бранко, није увек исто: и оно се каткад натмури. Али „Зачас оде цела луда зрела: брат на брата опет се осмева...“

Даље потсећа Јулија на заједничке часове проведене с пушком по шумама у лову и закључује резигнирано:

Цвећа лежи у артији сув'о,
Песме слава ветар је одув'о,
Ал' ми ћемо, као што смо били,
Један другом свагда бити мили.

И заиста су Бранко и Јулије друговали и даље, све док их смрт није раставила. По завршетку гимназије обојица су се уписала на медицински факултет у Бечу, који је Јулије завршио и постао лекар, а Бранко напустио у прекој години да би студирао права.

У Бечу су Бранко и Јулије увек били заједно. Врло често су долазили старом Вуку Караџићу и с њим проводили време у разговору или заједничкој шетњи.

Када је Његош последњи пут долазио у Беч на лечење, поред професора Шкоде лечио га је и доктор Јулије Радишић.

Наравно да је за све време поред болесног Његоша био и Бранко са Вуком.

Јулије Радишић се бавио и књижевношћу. У часопису *Седмица* за 1857 годину, налази се Радишићев оглед „О филцану, чибучу и бенџелуку“. Чланак се овај одликује лепим српским језиком који је био као и у Бранка. Седам година раније, 1850, Радишић је штампао у Бечу свој превод Шилеровог „Фидеска“, чији је пуни наслов гласио „Фидеско, или буну у Генви. Републиканска трагедија од Ф. Шилера. Посрбио Јулије Радишић.“

По овом Јулијевом рукопису 1870 године приказиван је „Фидеско“ у Београдском народном позоришту.

Јулије Радишић је надживео Бранка за три године. Умро је 1856, дакле у 32 године живота. Доживео је да са очајањем ипак гледа како смрт узима најмилијег друга му.

Још као докторанд Јулије Радишић је лечио извесне људе, као што је случај са српским песником Никанором Грвићем. По повратку из Беча живео је све до смрти у Новом Саду.

Био је ожењен Аном Стратимировић, старијом од себе за четири године. Њихова љубав започела је и завршила се као у каквом сентименталном роману. Упознали су се на једној забави. Ана Стратимировић је на себи имала хаљину црвене боје и исто такав вео.

На крају четврте године срећног брака Јулије умире а Ана, како је звао, била је занста сдомљена душевно и физички због тога. Смрт је њеног супруга укљонила са света средином октобра. Три месеца је Ана сва кога дана одлазила по зими и невремену на Јулијев гроб где је сатима остала у немом тузи

и сузама. Наравно да се морала разболети.

Осетивши да се смрт ближи, у своје завештању је тражила да се сахрани у црвеној хаљини и црвеном веоу, да се од њене заоставштине школује једно мушко дете које се роди у дан њене смрти. Оно мора носити име Јулије и да учи медицину. Такође ће се школовати музички, за харфу, и једно женско дете које ће носити име Ана.

Најзад је захтевала да је музика прати до гроба, јер се ра-

дује вишењу са својим драгим Јулијем.

Међутим, од свега је извршено само оно, што се односи на црвену хаљину и црвени вео. За школовање дете није било средстава, јер се утврдило да Ана није била власна располагати својим имањем и после смрти. Што се тиче музике на пратњи, правоставни татањини обичај је био да се с музиком сахрањује само војна лица.

Ана Радишић је живела тридесет и шест година. Ф.

СРБИЈА ПРЕ СВЕГА И НАДА СВЕ

(Наставак са 7-те стране)

служе за добро отзубине садржина, елеменат и сврха животоу, а разарање је кукавичлук и подлост. Стварање човека приближује божанству, јер је оно постојано као и Божије. Разарњем показује своје анималне нагоне и својства.

То је данас једини могући патриотски став, иако је ојачана снага Србије и свих нас само у моралу, а у материјалном су погледу само жртве у великом и дугом низу. А дати Србији све — младост, снагу, здравље, бити готов и на смрт за њену срећу и благостање, — како је то увиђен, како срећан идео!

Омладина нарочито мора бити свесна овога, јер живот једног народа није само данас и јуче него и сутра. Ово „сутра“ припада омладини, не битном и најважнијем него једином фактору будућности једног народа, јер је омладина будући центар и сто-

жер целокупне активности његове.

А доћи ће дан кад ће мрачна прошлост изгледати као ружан сан и кад ће се угледати плодови оваквог рада јер „свесне жртве су оранице из којих бујају плодови“, а „крв и зној су влага потребна за успевање цивилизације“ (Б. Кнежевић).

Јасно је: на омладинским заставама дан шњих српских нарштаја морају бити исписана речца: отзубина, самопрегор, рад и напредак, јер народ коме су ови моменти животно вјерују које, попут горостанских буктиња, вечно светли и које се никд не заборавају, тај народ никд не може пропасти, већ напротив, тај га пут води слави вечној — сигурно и неумитно.

Милета Мојсиловић
уч. VIII, разр. X мушке гимн.
Београд

С М Р Т Др ТИХОМИРА ЂОРЂЕВИЋА

академика и научника

Пре неки дан преминуо је у Београду др Тихомир Ђорђевић, академик, научник и професор Београдског универзитета у пензији.

За Тихомира Ђорђевића с правом се може рећи да припада старој честитој гарди српских научника, оних који су својим радом стварали школе, образовали специјалне универзитетске катедре и семинаре, стварали у својој струци научни подмладак — укратко били расадници такве науке, која је снабдевана европским методама, решавала и проучавала наша, српска, национална питања.

Тихомир Ђорђевић етнолог по струци, нарочито је обрађивао доба кнеза Милоша, прикупивши знатну грађу о том раздобљу, али је исто тако давао и озбиљне студије о нашем народном животу. Његова главна дела су *Из Србије Кнеза Милоша Наш народни живот*, *Белешке о народној поезији*, *Зле очи у веровању Јужних Словена*, *О Циганарима*, *О Циганима*, итд. Поред тога био је стални сарадник наших најугледнијих научних и књижевних часописа.

Добивши стручну спрему на страни Тихомир Ђорђевић је себи ставио у задатак да у танчинама проучи српски фолклор, да у својим научним радњама одвоји оно што је чисто српско, од онога што је заједничко индоевропским народима.

Граба који је прикупио Тихомир Ђорђевић, коментари које је дао уз ту грађу, претстављају знатан напредак у развоју српске етнографске науке. Познат у европским научним круговима,

пењен на Балкану, ауторитет за своју групу на Београдском универзитету, Тихомир Ђорђевић својим прилежним делима заду-

Тихомир Ђорђевић
(Цртеж: В. С.)

жио је и српску и словенску науку уопште.

Радан, скроман, повучен, Тихомир Ђорђевић оставља за собом лепо научно и национално име, давши максимум што једна српска научка радња снага може да оствари.

Мир нека је перелу добром и паметном Србину др Тихомиру Ђорђевићу, који је 50 година провео на проучавању и просвећивању свога народа.

МАЛИ ОГЛАСИ
СВАКА РЕЧ ДИН. 8.—
ДРЖАВНА ТАКСА
ДИН. 5.—

ИЗГУБЉЕНУ личну карту издату ми од претстојништва градске полиције за 1944 год., оглашавам неважећом. Милица Принчевац, домаћица — Ужице. 195 1—3

ИЗГУБЉЕНУ личну карту издату од Претстојништва полиције Ужице бр. 1438, оглашавам неважећом. Милосав Лазаревић, бравар — Ужице. 196 1—3

ЛИЧНУ КАРТУ издату од претстојништва полиције Ужице бр. 537 изгубио сам, оглашавам неважећом. Богдан Аврамовић, гимн. — Ужице. 197 1—3

ИЗГУБЉЕНУ личну карту издату од претстојништва полиције Ужице за 1944 год., оглашавам неважећом. Вуксановић Грозда, домаћ. — Ужице. 198 1—3

ЛИЧНУ КАРТУ бр. 9625 издату од претстојништва полиције Ужице, изгубио сам, оглашавам неважећом. Иањић Страхња, пекар — Ужице. 199 1—3

ИЗГУБЉЕНУ личну карту за 1944 год., издату од претстојништва полиције Ужице, оглашавам неважећом. Петровић Даринка, домаћица — Ужице. 200 1—3

СА МОЈОМ женом Николић Јованком — рођ. Марковић не живим у брачној заједници, пошто се је одала неморалном животу. Никакве њене дугове не признајем. Бракоразводну парницу повео сам. Николић Јанко, опанчар — Ужице. 201 1—3

ИЗГУБЉЕНУ ЛИЧНУ КАРТУ издату од претстојништва полиције Ужице бр. 5555/44 год., оглашавам неважећом. Боривоје Дрндаревић, ложај. — Ужице. 202 1—3

ИЗГУБЉЕНА легитимацију од средског начелства у Параћину Боривоје Радоњић. 203 1—3

ИЗГУБЉЕНУ личну карту за 1944 годину издату од претстојништва полиције Ужице, оглашавам неважећом. Костић Љубица, домаћица — Ужице. 204 1—3

ИЗГУБИО САМ моју легитимацију бр. 8962 издату ми од начелства среза Рамског у Вел. Градишту и оглашавам је за неважећу. Александар Јоџић, рођен 1920 године у селу Гареви, срез Рамски, округ Пожаревачки. 197 2—3

СА МОЈОМ женом Николић Јованком — рођ. Марковић не живим у брачној заједници, пошто се је одала неморалном животу. Никакве њене дугове не признајем. Бракоразводну парницу повео сам. Јанко Николић, опанчар — Ужице. 198 2—3

ЛИЧНУ КАРТУ добивену из Претстојништва градске полиције у Крагујевцу, изгубила сам. Оглашвијем је за неважећу. Душанка Радовановић. 198 2—3

ЛИЧНУ КАРТУ број 570143 добивену из Претстојништва градске полиције у Крагујевцу, изгубила сам. Оглашвијем за неважећу. Дивна Вукаловић. 190 3—3

ЛИЧНУ КАРТУ број 10822 добивену из Претстојништва градске полиције у Крагујевцу, изгубио сам. Оглашвијем је за неважећу. Василије Петровић. 191 3—3

ЛИЧНУ КАРТУ и полициску пријаву добивену из Претстојништва градске полиције у Крагујевцу изгубила сам. Оглашвијем је за неважећу. Викторија Стефановић. 192 3—3

ПОЛИЦИСКУ ПРИЈАВУ добивену из Претстојништва градске полиције у Крагујевцу, изгубила сам. Оглашвијем је за неважећу. Надежда Димитријевић. 193 3—3

ВЕЛЕТРГОВИНА ВИНОМ и РАНИЈОМ „ХАЈДУК ВЕЉКОВА КУЛА“
Јездимира С. Шарића
производња ликера, ноњака и рума
БЕОГРАД Нр. Марије 89 Тел. 22-912

BAYER
Вајер-ов крст
ПРОТИВ БОЛОВА

Историја човека је историја бола. Неизмерне су патње људи изазване болестима, епидемијама и ранама. Данас је међутим човек победио бол! Модерној немачкој науци пошло је за рком да болу успешно стане на пут. Њена средства вису предвиђена само за мале свакдашње болове. Ово знају најбоље они, који се у сву варкозе подвргавају тежким операцијама које протичу без бола. Лекови који предвјаче у утврду пут на подручју сузбијања бола носе **„Вајер“**-ов крст.

ОГЛАС РЕГ. О. БР. 19814 ОД 14. XII. 1943

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА